№ 49 1916
ქვირა, ქრისტი 4

წლიურად 5 მ., ნახევარი წლით 3 მ. გაწერა შეიძლება ფოსტით: Тифлисъ, Ред. „Театри да Цховреба“ Іос. Имедашвили. პირისპირ: „ხორავანი-“ს სტამბაში

ფულ. მეოთხე ფურცელი 15 გაგზავნისა

მიიღება ხელის მოწერა

დაწვრილებით იხ. მე-16-ე გვ

† მგოსანი ემილ ვერჰარნი

ბელგიის საყოველთ. ნაქმული მწერალი, რუსინდან პარიზს წასვლისას მატარებლიდან ჩამოვარდა, თავლებ ქვეშ მოჰყვა და გარდაიცვალა. თავის ნაწერებში დემოკრატიულ მისწრაფებათა გამარჯვებას აუგალობდა.

შინაარსი

1, მეთეური — სკუთარი კაცი საკუთარ საქმეს . 2
2, ივ. გომართელი — ეროვნული თვალსაზრისი . . . . . „
3, ვ. რუხაძე — ეს, ეროსულ მაინც 4
4, მირ. ხარსელი — დედა, მოთხრობა . . . 5
5 სილოვანი — კრიტიკული შეტოლმები: შინაარსი და გარეგნობა 7
6, გრ საქარიქიდელი — მოსე მწერალი ბიესა ეგ. ნინოშვილის მოთხრობებიან . 9
7, იოსებ არიმათიელი — ეს ჩვენ ... კაცი, ს. თარაანი 11
8, დარია ახვლედიანი — სიმდერა 12
9, ვედ გელოვანი — თუშური ლექსი . „
10, ს. ერთაწმინდელი — სოფელში . . . 13
11, ვუგული — ... „
12, კ. ძიძაძე — ... 14
13, ექიმი შტოლმანი — „თაბარ ტბიერი“ „ეხლა კლუბში“ . . . . . „
14, სახიობა, წვრილი ამბები . . . . „

ქრისტიშოზისთვის 4

საკუთარი კაცი საკუთარ საქმეს!

დიდ ცეცხლს დიდი ბერვა უნდა, ნათქვამია. ჩვენი დიდი ცეცხლია ჩვენი სათეატრო საქმე, რაც მთელი ჩვენი ერის ყურადღებას მოითხოვს, არა თუ მხოლოდ საკუთარ კაცებს.

საქართველოში არსად რიგიანი სათეატრო დარბაზი არა გვაქვს.

საქართველოში არსად რიგიანი დასი არა გვყავს.

საქართველოში ჯერაც კიდევ არა გვაქვს მტკიცედ შემუშავებული რეპერტუარი.

საქართველოში ჯერაც კიდევ არა გვაქვს რიგიანი სათეატრო გამოცემა.

საქართველოში ჯერაც კიდევ არა გვაქვს რიგიანი დრამატიული ლიტერატურა.

საქართველოში მოქმედ დრამატიულ წრეთა შორის ჯერაც კიდევ ერთი ძაფი არაა გაბმული!

მოთხოვნილება კი დიდია, მრავალმხრივი და აუცილებლად დასაკმაყოფილებელი.

ქართული ეროვნული თეატრისა და საერთოდ ხელოვნების საქმე დიდს საფრთხეშია!

ცოცხალი და ცხოველი ძალები ქართული მელპომენეს გვერდს უხვევენ...

ყველაზე უნუგეშო მდგომარეობაშია თბილისის ქართული თეატრი, დასი და ქართული დრამატიული საზოგადოება.

გარდა იმისა, რომ საკუთარი ბინა არ მოეპოება, მრავალ მოქიშპე ძალებითაა გარეშემოზღუდული, თვით მისი შემადგენლობაც უფერულია, უნიათო, წყალ-წყალა!..

მაგრამ ეს როდი უნდა გვაკრთობდეს!

სწორედ ასეთმა მდგომარეობამ უნდა გაგვიცხოველოს მოქმედების უნარი, გაგვაკაჟოს!

ქართულ დრამატიულ საზოგადოების მომავალ საზოგადო კრებამ ყოველივე ეს ნათლად უნდა გაითვალისწინოს და ამ დიდებულ ეროვნულ საქმეს მართლა პატრონი გაუჩინოს — საკუთარი კაცი მიუჩინოს პასუხისმგებელ გამგეობით, თუ უნდა სამუდამოდ კარი არ შეიხუროს.

ეროვნული თვალსაზრისი

ბუნებაში ბრძოლა იმდენათვე აუცილებელი მოვლენაა, როგორც მოძრაობა. ყოველივე მოძრაობს — მზე, დედამიწა, ცთომილები, მთვარე, ვარსკვლავები. შეაჩერეთ ეს მოძრაობა და დაინგრევა, მოისპობა ყოველივე. თვით სიცოცხლეც მოძრაობაა და სიკვდილი — ამ მოძრაობის მოსპობა.

ბრძოლა სწარმოებს ყოველი ცხოველის, მცენარის არსებაში — ეს არის შინაგანი ბრძოლა. ბრძოლას აწარმოებს ყოველი ცხოველი, ყოველი მცენარე თავის გარეშე — ეს არის არსებობისათვის ბრძოლა.

მოსპეთ ეს ბრძოლა და მოისპობა თვითონ განვითარება — არსებობა.

ცხოვრება, განვითარება, წინმსვლელობა ამ ბუნებრივი აუცილებელი ბრძოლის გარეშე წარმოუდგენელია.

ბრძოლა არსებობს ყოველს საზოგადოებაში, ყოველს ერში, — ეს არის ბრძოლა კერძო პიროვნებათა, საზოგადოებრივ ჯგუფთა და კლასთა შორის. ყველა ეს ერთად აღებული წარმოადგენს ერის შინაგან ბრძოლას.

ბრძოლა არსებობს ერთა შორისაც — ერთი ერი ნიადაგ ცდილობს, მეორე დაიმორჩილოს ეკონომიურად, კულტურულად, მშვიდობიანის გზით, იარაღით და სხვ.

როდესაც თვალს გადაავლებთ ჩვენი საზოგადოებრივი ჯგუფების მოქმედებას, ერთი რამ აშკარად წარმოგიდგებათ: შინაგან ბრძოლას ყველა დიდის ყურადღებით არკვევს და აღრმავებს, გარეშე ბრძოლას კი არავინ არ აქცევს ყურადღებას; ხშირად კი ეს ყურადღება მეტისმეტი დედინაცვლურია. მაგალითად, როდესაც „თანამედროვე აზრი“ საქართველოს მომავალზე დაიწყებს წერას, უმთავრეს ყურადღებას იმას აქცევს: სომხები და სხვა ერები არ დავჩაგროთო.

იქნება ქართველი ერი ისეთ პირობებში ცხოვრობს, რომ მართლაც გარეშე ბრძოლას მისთვის არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს?

სწორედ ქართველი ერი იმყოფება ისეთ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

განსაკუთრებულ პირობებში, როდესაც ამ გარეშე ეროვნულ ბრძოლას მეტათ დიდი მნიშვნელობა აქვს.

ქართველი ერი მოკლებულია თავისუფალ არსებობას და განვითარებას; მას ადვას ბორკილები ისეთის სასტიკის რეჟიმისა, როგორსაც წარმოადგენს რუსეთის სინამდვილე.

საქართველოში მძლავრათ არიან შემოჭრილი სხვა ერები—

ყველა ესენი ვითარდებიან, იზრდებიან,— მაშასადამე ფართო ალაგი უნდათ.

აშკარაა—ბრძოლა ამ ერთა შორის აუცილებელია. მართალია, ეს ბრძოლა არის მშვიდი, ბუნებრივი და არა შეიარაღებული, მაგრამ ნათქვამია: თუნდა მგელს შევუჭამივარ, თუნდა მგლის ფერ ტურასაო.

თუ კი ამ ბრძოლის შორეული შედეგი ქართველი ერის დასუსტება, დაძლევა და მოსპობა იქნება, იარაღიანი იქნება ეს ბრძოლა, თუ უიარაღო—სულ ერთია. ქართველი ერი გულით მდიდარია, ჯიბით კი ღარიბი; ჩვენი მეზობლები კი ჩვენზე ბევრათ მდიდარი. მეტოქეობა ასეთ მოპირდაპირესთან ერთობ ძნელია. ამიტომ ქართველი ერისათვის ამ გარეშე ბრძოლას კიდევ მეტი მნიშვნელობა ეძლევა.

ექვს გარეშეა,—ქართველი ერის მომავლის მატარებელი, ქართველი ერის ბედის მტვირთველი ქართველი დემოკრატიაა.

ის ვალდებულია, ქართველ ერს როგორც შიგნიდან გაუმაგროს წელი, ისე გარედან.

შიგნით ქართველი დემოკრატია შეგნებულათ იბრძვის და თავის მიზანს ახორციელებს. გარეთ კი ქართველი დემოკრატია შეგნებულათ ვერ იბრძვის, ვერ უწევს ანგარიშს ყოველივე იმას, რაც ჩვენს გარეშემო ხდება.

რა არის ამისი მიზეზი?

ეროვნული თვითშეგნების სისუსტე, ეროვნული თვალსაზრისის უარყოფა. ჩვენი დემოკრატია კლასობრივათ საკმაოთ შეგნებულია, საკმაოთ მომზადებული; ეროვნულათ კი არა.

კლასობრივ ბრძოლას ის ნათლათა ხედავს და არკვევს, ეროვნულს კი ვერა. კლასობრივ კითხვებში მას ვეღარ მოატყუებთ, ეროვნულში კი—რამდენიც გინდათ.

კლასობრივი შეგნება მის ხელში მძლავრ იარაღს წარმოადგენს, ეროვნული კი არა.

როგორც ეროვნული ბრძოლა ხშირათ გაგრძელებაა კლასობრივი ბრძოლისა, ისე ეროვნული თვალსაზრისი ხშირათ გაგრძელებაა კლასობრივისა.

მაშასადამე რაღა საჭიროა რაღაც ეროვნული თვალსაზრისი, როდესაც მარტო კლასობრივი გვინათებს წინ ყოველივესო,—აი როგორი შემცდარი დასკვნა გამოჰყავთ ჩვენში ხშირათ.

შვილი დედიდან იშობა, მაგრამ დედა და შვილი ერთი და იგივე არ არის.

ავიღოთ სულ ახალი მაგალითი.

საერობო თათბირის დროს ჩამოყალიბდა ორი მიმდინარეობა—უმრავლესობა და უმცირესობა.

უმრავლესობა ითხოვდა რუსეთში არსებულ წოდებრივ ერობას, უმცირესობა უწოდებრიო ერობას.

უმრავლესობაში შედიოდენ ქართველები. უმცირესობაში სომხები.

ეროვნული თვალსაზრისი თუ უარვჰყავით, უმცირესობის პროექტი ბევრით უფრო პროგრესიულია და უმჯობესი, ვიდრე უმრავლესობისა, რადგანაც უმრავლესობის პროექტი დაფუძნებულია დროს გადასულ და მავნებელ წოდებრივ პრინციპზე, უმცირესობა კი ამ პრინციპს უარჰყოფს და მის ალაგას აყენებს პროგრესიულსა და თანამედროვე პრინციპს— გადასახადს.

როდესაც თქვენ ეროვნულის თვალსაზრისით ალიჭურვებით, უმრავლესობის პროექტს არ მოიწონებთ, მაგრამ უმცირესობისაც უსათუოთ უნდა უარჰყოთ.

რატომ?

აი რატომ:

უმცირესობის პროექტი რომ განხორციელდეს, თბილისის გუბერნიის ერობაში უმრავლესობა ერგება სომხის ბურჟუაზიას.

ცხადია, სომხის ბურჟუაზია ქართველი გლეხობისათვის არასფერს არ გააკეთებს, ან გააკეთებს ძალიან ცოტას. ქართველმა გლე-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ხომ უნდა იხადოს გადასახადი და ეს ფული კი უნდა ხარჯოს სომხის ბურჟუაზიამ ისე, როგორც მას ენებება.

შედეგათ რას მივიღებთ?

ჩვენი სოფელი გაჭირვებიდან ვერ გამოვა და ეროვნული სიძულვილი უმწვერვალესათ განვითარდება.

„თანამედროვე აზრი“-კი უმცირესობის პროექტს ქებით იხსენიებს. პრინციპიალურათ, რასაკვირველია, ისა სჯობია დღევანდელი ერობის დებულებას, მაგრამ როდესაც მას ეროვნულის თვალსაზრისით გავზომავთ, მთელის ჩვენის არსებით უნდა უარვჰყოთ, რადგანაც ის ქართველ ერს დიდ ზიანს მიაყენებს.

კლასობრივის თვალსაზრისით დასაგმობია უმრავლესობის პროექტი. ეროვნულის თვალსაზრისით დასაგმობია უმცირესობის პროექტი.

თუ ეროვნულ თვალსაზრისს უარვჰყოფთ, მაშინ ორივე ხელით უნდა მივიღოთ უმცირესობის „პროგრესიული“ პროექტი და ქართლ-კახეთის გლეხობას ყელი გამოვსჭრათ.

ამგვარი მაგალითები სხვაც ბევრი მოიპოვება იმის დასამტკიცებლათ, რომ ქართველმა დემოკრატიამ ყველა ადგილობრივი კითხვების რკვევის დროს მარტო კლასობრივი პრინციპით კი არ უნდა იხელმძღვანელოს, არამედ ეროვნულითაც. წინააღმდეგ შემთხვევაში ის დიდ შეცდომებს თავიდან ვერ აიცდენს და ქართველი ერის მედროშე ვერ იქნება.

ეროვნული თვალსაზრისის უქონლობის ბრალია ერთის მხრით ის-ც, რომ ჩვენს საზოგადოებრივ აზროვნებაში ქართველი ერის მთლიანობა არ არის დამკვიდრებული.

რაც შინა ვართ ჩვენ, ისა ვართ გარეთაც. შინ ვიბრძვით, ვიყოფით პარტიებათ და ჯგუფებათ ეს საჭიროა, აუცილებელია, სასარგებლოა.

მაგრამ ეს ბრძოლა და დაყოფა გაგვაქვს გარეთაც. ამიტომ გარეშეც ისე გვიცნობს ჩვენ, როგორც შინაური.

შინ ჩვენ ვართ ფედერალისტი, სოციალ-დემოკრატი, ლიბერალი და სხვ. და სხვ. ეს ასეც უნდა იყოს.

მაგრამ საქმე ის არის, რომ გარეშესთვისაც ჩვენ მხოლოდ სხვა და სხვა პარტიის წევრები ვართ, რომლებსაც ერთმანეთთან საერთო არა გვაქვს რა.

ეს კი ასე არ უნდა იყოს, არა და არა.

გარეშესთვის უპირველესათ ყოვლისა ჩვენ ყველანი უნდა წარმოვადგენდეთ ერთ ქართველ ერს.

შინ ჩვენ შეგვიძლია დავიყოთ სხვა და სხვა პარტიებათ და ჯგუფებათ, რომლებსაც ერთმანერთთან ბრძოლა აქვთ. გარეშესათვის კი უნდა არსებობდეს უპირველესათ მთლიანი ქართველი ერი, რომელიც როგორც ერთი კაცი ისე დადგება ფეხზე საერთო საქმის დასაცავათ.

მაშინ ჩვენ გვექნება ძალა, მეტი პატივისცემა; ჩვენს საერთო ხმას მეტი მნიშვნელობა ექნება და უფრო გაუწევს მას ყველა ანგარიშს.

ჩვენში კი პარტიულმა მთელი გადაყლაპა.

ყველგან ყოველივე პარტიული მთელს ემსახურება. ჩვენში კი პარტიული ყოველისფერზე მაღლა სდგას და მთელი მას ეწირება მსხვერპლათ.

ნუღამც იქნება დღეიდან ასე!

ახ, ერთხელ მაინც...

თეთრი ღამეა... მოვნახე ველი,
მიმოფენილი მწვანე ხალიჩით,
ჩამოვჯექ ბუჩქთან და სატრფოს ველი,
ვარდის ლაწვებზე გიშრის ხალითა.
მაგრამ დრო მიჰქრის, ის კი არ მოდის
და მოთმინების ძაფი მიწყდება,
უკვე თენდება და მზეც, ჰა, მოდის,
საცაა ღამის ლანდიც მიწყდება.
ძუნწი ცხოვრება, უფერო, სადა,
მომწყინდა... სატრფოვ! სადა ხარ, სადა?!
მოდი! დამათვრე განცდათა გრძნობით.
დროთა სვლის ჟანგი გულზე მომბანე,
გვერდით მომიდეგ, ტკბილათ მომბანე,
ახ, ერთხელ მაინც მამღერე გრძნობით!

ეროვნული ბიბლიოთეკა

დედა

მოთხრობა გ. პილიპოვიჩისა, უკრაინულიდან ნათარგმნი *)

უკრაინის ერთ-ერთ დაბაქალაქში ჩამოიყვანეს ერთი პირი კავკასიიდან ახლად გაწვეულ ჯარის-კაცებისა. უცნაური ხალხი იყო: ციგნებსავით შავი, შავ-წვერიანი; მათში ზოგი მაღალი, ტანადი და ახოვანი. შეგეშინდებოდათ მათი, როდესაც გამოიყურებოდენ თავისი შავი თვალებით და როცა ყაყანებდნენ რაღასაც უცნაურ დაგაუგებარ ენაზე. ტანზე დაგლეჯილ-დაცვეთილი ტანისამოსი ეცვათ, ზოგს ქუდის მაგიერ თავზე წაკრული ჰქონდა ჭუჭყიანი ჩვრები ან ცხვირსახოცი. ჩექმა ზოგს თუ ეცვა, უმეტესად ქალამნები, შიშველა ან დაძონძილ ჩვრებით შემოხვეულ ფეხზე.

საკვირველიც არ არის, რომ ამ ბრბო ახალ ჯარისკაცებისას, რომლებიც ჯგუფ-ჯგუფად მოდიოდნენ ვაგზლიდან სოფელში, უკან მოსდევდა უფრო დიდი ბრბო ცნობის მოყვარე სოფლელებისა და ბავშვებისა, რომლებსაც უკვირდათ ამ სანახაობისა

სოფლის კანცელარიასთან ყველა ჩამოხტა და ვიღაც ცნობისმოყვარემ გაბედა ამ უცხოელების კითხვა:

— სადაურები ხართ, საიდან მოხველით? — ეკითხებოდენ და ცდილობდნენ მოსკოური კილოთი გამოლაპარაკებოდნენ.

ამ საკვირველ ხალხიდან ვიღამაც, რომელიც ალბად უფრო ნამყოფი და ჩვენებური ან მოსკოური ენის რამე გაეგებოდა, უპასუხა:

— კავკაზ... გრუზინ...

— კავკასიელები, ქართველები ყოფილან, — უხსნიდნენ თავისიანებს ისინი, ვინც ამათ ეკითხებოდა.

— მოლაშქრენი ხომ არა ხართ? — კიდევ ეკითხებოდნენ.

— Ополченъ...

— უყურეთ, ესენიც ისე ჩამოურეკიათ, როგორც ჩვენები, — ფიქრობდნენ. საკვირველია, ღმერთო! რამდენი ხალხი ყოფილა ქვეყნიერებაზე...

— ღმერთო, ღმერთო, — ამოიოხრა ზოგიერთმა.

— ე რა საკვირველი ხალხია! — უკვირდა ერთ დედაკაცსა.

— ქვეყნიერებაზე ყველანაირი ხალხია, — უხსნიდა მას ერთი მოხუცი კაცი. — იმათ თავისი არ უკვირთ, და ჩვენ ჩვენი. იქნება იმათ ჩვენი უკვირთ და თავიანთებურად გვსჯიან, უცნაურ ხალხად მივაჩნივართ.

— სწორედ ეგრე უნდა იყვეს, — კვერი დაუკრა ვიღამაც. — მაგალითად, აი...

ამ დროს კანცელარიიდან გამოვიდა აფიცერი, რომელსაც გამოჰყვა რამდენიმე მოსკოველი **) და ჩაფარი. აფიცერმა სათითაოდ ამოიკითხა ჯარის-კაცების გვარები, მაგრამ ისეთი უცნაური სიტყვები იყო ეს, რომ მათი არამც თუ დახსომება, გამეორებაც კი ძნელი იყო. თავის გვარის გაგონებაზე ჯარისკაცები გამოეხმაურებოდნენ ხოლმე. გაათავა

---

*) ამ მოთხრობის სათაურში ქართული სიტყვაა ნახმარი—დედა, Деда. მოთხრობა ეკუთვნის უკრაინის ახალ მწერალს ექიმ მოდესტ ლევიცკის. პილიპოვიჩი—მისი ფსევდონიმია. თვით ავტორმა გადათარგმნა ეს მოთხრობა უკრაინულიდან რუსულ ენაზე და დაბეჭდა ჟურნალ „Вѣстникъ Знанія"-ში 1916 წლის მაისის ნომერში. თვით ორიგინალი კი გამოაქვეყნა უკრაინულ კრებულ „Степ"-ში 1916 წ.

ეს მოთხრობა საინტერესოა ჩვენთვის რამდენიმე მხრით. ერთი რომ ჩვენ შეგვიძლია დავაფასოთ ავტორი, თუ რამდენად ნამდვილად გადმოგვცა ქართველ ჯარის-კაცის მდგომარეობა უცხო ქვეყანაში; მერე—იმიტომაა საინტერესო, რომ აქ გამოყვანილია ორივე ხალხის ნამდვილი შვილები: უკრაინის და საქართველოს გლეხიშვილები. მათ ესმისთ ერთი-მეორის დარდი და გაჭირვება და შედის ერთი-მეორის მდგომარეობაში· იმის მიუხედავად, რომ ეს სხვა და სხვა ტომის შვილნი არიან, მაგრამ მდგომარეობა, ყოფა მათი ერთნაირია. მესამე—ავტორი წითელ ხაზს უსვამს, რომ საქართველოს ბუნების შვილი ვერ იტანს ჩრდილოეთის მკაცრ, ცივ ბუნებას. მოთხრობას კიდევ ბევრი ღირსება აქვს, რასაც მკითხველი თვით მიჰხვდება.

მთარგმნელი.

**) უკრაინელები რუსებს მოსკოველებს ეძახიან. ჯარის-კაცებსაც მოსკოველებს ეძახიან. შეიძლება ჯ.—კ. ქართველთან უკრაინელიც იყვეს, მაგრამ რახან ჯარისკაცური მაზარა აცვია, მოსკოველად სთვლის უკრაინის ხალხი. მთარგ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

თუ არა მათი გამოძახება, აფიცერმა უბრძანა:

— დანიშნულ ბინაზე წადით!

ისინი წაიყვანეს სამ ჯგუფად სამი ქუჩით სოფელთა ქოხებში დასაბინავებლად.

იმავე დღის საღამოხანს მდინარის იქითა ნაპირას ბარბარე თავის გზის წინ ატუბულიყო და ცრემლ მორეული შესჩიოდა თავის მეზობელ ქალს.

— რა ვქნა, მე საწყალმა, რომ სახლში ჩამიყენეს „ბაზიატები“?.. ბავშვებს შეეშინდათ, დაიმალნენ... მე, საბრალო ქვრივს, მარსკოველებმა ჯერ კიდევ შარშან შვილი წამართვეს, და ეხლა რალა კანონია, რომ ის „ბაზიატი“ საცხოვრებლად ჩამიყენეს? პატარა შეძლებულ კაცთან მაინც ჩაეყენებინათ... ეხლა რა უყო მე იმას? ჩემი ბარგი-ბარხანა ავკრიბო, ბავშვები წინ გავირეკო და სახლიდან გამოვიდე?.. მაგრამ სად წავიდე, რომ ყველგან არიან ჩაყენებულნი, სადაც კი გაიხედები. რა შემოსავლიანი მე მნახეს, რომ ჩემ თავს ძლივს ვარჩენ, მოდი და სხვაც არჩინეო.

— არა, ქალო ჯან, მათი რჩენა ხაზინამ იკისრა,—დაამშვიდა მეზობელმა.—დანელიას სამქედლოსთან სამზარეულოს უშენებენ. მეც ეგრე მეგონა, მაგრამ მამასახლისმა დამამშვიდა, მთ ხაზინა ასმევ-აჭმევსო, რომ ხალხი შიმშილად არ იყვესო. აბიც დიდ-ხანს იქნებიან ალბ: ენკენისთვის მიწურულში კიდევ იქ-თ გაირეკავენო.

ბარბარემ თავი გააქნია.

— რა ვიცი, ჩემო კარგო, მართალია ესა, თუ არა? აი იმასაც კი იძახოდნენ, ომი სამ თვეს გაგრძელდებაო, მაგრამ უკუღრ, მეორე წელს გრძელდებაო! კიევში ამბობენ, ომი შვიდ წელიწადს გაგრძელდებაო.

— ღმერთმა იცის ნამდვილი და სხვა არავინა! — ამოიოხრა მეზობელმა: — ჩვენც სამი შემოგვჩენილ... სად მოათავსებ, ჩვენც ვიწროობა გვაწუხებს. თქვენ, ჩემო კარგო, თქვენს გარდა მხოლოდ ორი ქალი-შვილი გყავთ, ჩვენ კი სახლი სავსე გვაქ. ზაფხული მაინც იყვეს, რომ კალოზე გაათენებდნენ ღამეს, მაგრამ ხომ ჰხედავ,— ღვინობის თვე ცხვირ წინაა! ..

ღამეც აცოდა.

— ღმერთი გვსჯის და ჩვენთან ერთად მთელ საქრისტიანოს ჩვენი ცოდვებ-სათვის!..

— ქა, თურმე ჩვენი რუსულისანი ყოფილან ისინიც,— უკვე მეზობელი,— გუშინ საყდარში მიდიოდნენ და ყველა ჰირ-ჯვარს იწერდა ისე, როგორც ჩვენა.

— ჩვენი სარწმუნოებისა?— გაუკვირდა ბარბარესა— მე კი თათრებისა მეგონა!..

— თათრებისა როგორ იქნებიან, რომ თათრებთან ომი გვაქ

— მაშ ქრისტიანები ყოფილან... რა დაძონძილები კი არიან. პატარა ბოხჩა მაინც ჰქონდეს ვისმე... შიშველ-ტიტველნი არიან! დგალეჯილ ახალუხში ამოკრულან, უქუდო, ფეხ-შიშველნი... ე რა საბრალო ხალხი ყოფილა?

— ქვეყნიერებაზე თურმე ჩვენზე საწყალი ხალხი ყოფილა და...—წამოიძახა მეზობელმა.

— ჰო, ჩემო კარგო, ეგრეა, ეგრე.

— რა ენაზე ლაპარაკობენ, გეთაყვა? ერთი სიტყვა მაინც მესმოდეს მათი, როცა თავისებურად ყაყანებენ... რამეს რომ ჰკითხავ, სულ „ხარაშოს“ გეძახიან.

ბარბარეს გვერდში ამოუდგა მისი უმცროსი ქალიშვილი, ათი წლის პარასკა.

— დედილო, სახლში წავ-დეთ!.. მცივა.

— წადი, ჩემო გოგონავ, ეხლავე მეც მოვალ.

— მეშინიან, დედილო, „ის“ იქა ხის,

— მოტრია სადღაა?

— ბოსტანშია, კარტოფილსა სთხრის.

— შესძახე ერთი, ყველა ერთად წავიდეთ დროა ვახშამი შევდგათ ცეცხლზე.

და სამივე სახლში წავიდა: ასე თითქოს არაა საშიში; თუ კი ბავშვებმა კვილი ასტეხეს, მაშინ ხალხს დაუძახებ. იფიქრა ბარბარემ.

„ის“ ტახტზე ფანჯარასთან ჩამომჯდარიყო, იდაყვებით ზედ დაყრდნობილიყო და და გარედ გაიცქერებოდა. ცოგანივით შავი იყო, თმა ხუჭუჭა, პატარა შავ-წვერა, ჩინ-ჩხვარივით წვრილი, მაგრამ მაღალი, ისეთი მაღალი, რომ ზეზე რო ადგებოდა თითქმის ჭერსა სწვდებოდა. ისეთი მწუხარე და მოღუშული სახე ჰქონდა, თითქოს ვინმე ნათესავი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მოჰკლომოდეს. ტანზე ძველი ახალუხი ეცვა, იდაყვებ გამოგლეჯილი, დახეული შარვალი, „ბიშველა ფეხზე ქალამნები ეცვა, გამხმარ წვივებზე ბაწარით შემოხვეული.

შემოალო თუ არა ბარბარემ ქალიშვილებით კარები, „ბიმნ“ აქეთ მოიხედა, თავი დაუკრა და ისევ ფანჯრისკენ მიტრიალდა.

— ბავშვებო, მისი ნუ კი გეშინიათ: ისიც ჩვენი რჯულისაა, — დაარიგა ბარბარემ თავის ქალები. — შემოიტა, მოტრია, ფიჩხი და ფეჩს შეუკეთე.

მოტრია გარეთ გავიდა. ბარბარე ჭურჭელს დასტრიალებდა, ბარასკა კი კართოიფილს ფცქვნიდა.

უცბად „ის“ ტახტიდან წამოიჭრა და საჩქაროდ ოთახიდან გარეთ გავიდა წელში ორად მოხრილი, რომ კარისათვის თავი არ მიეკრა.

— სად მიდის? — იკითხა გაკვირვებულმა ბარბარემ და ფანჯარას მივარდა.

ეზოში მოტრია შეშასა სჩეხავდა. „ის“ მივიდა მასთან და ცული გამოართვა. მოტრიამ შიშით უკან დაიხია. „მან“ კი ისეთი შეშის ჩეხვა იწყო, რომ არემარეს გუგუნი გაჭექონდა და ცულს წკრიალი. მართალია გამხდარი იყო, მაგრამ ღონიერი, მძლავრი.

მოტრია იქვე „მის“ გვერდით იდგა და რამოდენიმე ხანს გაკვირვებული შეჰყურებდა „ზიატსა“. მერმე დაჭრილი შეშა აკრიბა და სახლში წამოიღო.

— ისე შემეშინდა, როცა ცული გამოართვა, რომ შიშით მუხლები ჩამეკეცა; თან ვფიქრობდი: ცული თავში არ ჩამკრას მეთქი!..

— აბა რად უნდა ჩაეკრა? — მიუგო გულნატკენმა ბარბარემ. — ისინიც მონათლულნი არიან... ხომ ჰხედავ როგორი საბრალონი არიან, როგორც მათხოვარნი... მათ ჩვენზე უფრო დიდი დარდი აწევთ გულზე.

მირ. ხარხელი.

(გაგრძელება იქნება)

კრიტიკული შეცთომები

V

შინაარსი და გარეგნობა.

სანამ რაზედაც მაგალითებზე გავიდოდეს, სანამ ამათ ნაწერებს შეგეხებოდეს, ვისსაც ჩვენი კრიტიკის შეხედულება შემცთარად მიეჩნია, — მოკლედ ავდგინოთ ამ სიფუძეების, რომელთაც მე ბეოტური ნაწარმოების დაფასებაში ხელმძღვანელობდ.

ბეოტური ნაწარმოები გენიალური მხოლოდ მაშინ იქნება, თუ შიგ დასდგა სასკალობრივ ზრდა ერის გეტარებული და მშვენიერი გარეგანი ფორმაც ერის ეი გამოხატული. და თუ რომელიმე მაგანი (შინაარსი ან გარეგანი ფორმა) კოლდობს, ნაწარმოები, რა თქმა უნდა, ძალიან შორს იქნება გენიალური ქმნილებისაგან: იგი იქნება საშალო ან სუსტი ნაწარმოები.

ამ ეგანისაგან შემოხვევაში უმჯობესი შინაარსი კოლდობდეს, ვიდრე გარეგანი ფორმა. ბეოტურ ნაწარმოებში გარეგანობა უმთავრესი მხარეა. ბეოტური ქმნილება ფედოსოფიური ტრაკტატი რომელა, სადაც ეკითხეს მეთოხეველ-მეცეკურმა დადა მოთმინება იქონიოს და სანთდით ეძებოს სიფარაგდეთ ზრდები და სიბეოფები. ბეოტური ნაწარმოები უნდა ეტაბობდეს სმენას, უნდა ხაბდეგდეს ესთეტიკურ გრძნობას და ეტეტებდეს გონებას. ანა რა ბეოტური ნაწარმოებია იგი, რომელიც კითხვასაც დაიწეკენ — და მოთავეს ეაძნდეგდეს, გეზარება! თუ მოთავეგეს, მხოლოდ უბრალო ცნობისმოყვარეობით: ვნახოთ მაინც, „რა უთქვამს, რა მოეჩმახვაგს, რა წეკნი დეუწერიოთ!..“ ანა, ბეოტური ოხზოდეა ისე უნდა გაზიდეგდეს, როგორც მწეურვადს მოჩუხჩუხეს წეკარო, როგორც სიბნელესა და სიცივეეში მეოფეს — მზიანი დღე, ბეფეურჩქენილი ბუნებაა!..

ბეოზია იგივე მუსიკაა — და მუსიკა მხოლოდ მაშინ ანის სასოეეანი, როცა იგი ჯარმონიეულია, როცა სმენას ეტებობს, ეეულ ესდებეეა, სულს ენეეტარება...

ფედოსოფიურ-სამეცნიერო ოხზოდებაში უმთავრესი — შინაარსია, ბეოტურ ნაწარმოებში უმთავრესი — გარეგანი სიდამაზეა, მომხიბლეელი, ეარმტაცი გარეგნობა. რა მეცნიერებაა იგი, რასაც არ აქვს საკანი და შინაარსი, რაც არ ასაზდოებს თქვენს გონებას? რა ბეზიაა იგი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რაც არ სიბნელეს და არ ატკბობს ოქვენს სმენას, გუდას და სულს? ჰოფმან, თუ გინეოვო, თავიანთავად შეენიერეულა, სიბრძნეს, ტხოვრების ფოდასოფოს. „შიარობა ბირველდვე სიბრძნისა ეროთ დარეკა,—მაგრამ ამასთანავე—სიდეთო სიდეთოდ ეასაეონი, მსმენელთათეის დიდ მარეი“.

VI

„სიტყვიერობა“ და ერძნობიერობა

რა არის ჰოფმანი? როგორ ნაწარმოებს ეწოდებს ჰოეტური? ბეგრ მეთხვედლ—და ზოგიერთ კრიტიკოსსაც კი — ეადმი წარმოდგენა აქვთ ჰოეტურ ნაწარმოებზე, ჰოეზიის ეემთავრეს თვალებისა და მხარეებზე. თუ ნაწარმოებში მრავალთა არის „ლამაზი სიტეეებთ“, ეემაკეთეთ დაეეეულ ფორეზეეი,—ეს არის მათის აზრით ეეეშმარიტთ ჰოეტური ქმნილება, აეეეთარი ნაწარმოები „ჰოეზიის ზღვა!“

შეკეთ ეეეერძნ, რომ ეემთავრეეი ჰოეტურ ნაწარმოებში—ერძნობიერობაა, ანუ ეეერძნობელობა, ეერძნობის სიეწრეეედ, ეეეეის ამტაკეეედი—მხიარულებით ანუ მეეუხარებით—დებულება, სიტეეეეი, ეემეტენი თუ რა სასეეეალებთ იეეეეეს ეეეერადი ეეკოთხეეეედი ეემადეეს სიხარულს ანუ ეეეეუხარებას, ეეე სხვა სიკითხეა: ჰოეტს დამაზი ეეადარებეეიეე ეენდა ეეეერხეეობდეს, ტრაგეეი, ეეიკეერი და—ჰოეზიის თეორიაში—ადანეენეეედი—ეეოვეედეეეერი ტნობიდი აქეექსეეარი ჰოეტური ნაწარმოებისა; ეაგრამ ეემთავრეესი ეეინტ ის ხერხია, ის დაბრალებირება ეეანარსის ეეეეხლებისა, რომელი სასეეალებითაც ეეეერადი იეეეეეს ანრძნობთან ადეეეეს სიეეეუხარეთ თუ სიმხიარეეედთ.. ეემთავრეესი—ეერძნობიერობაა.

ამ აზრის დასამტკიცებელთან ეეგიეეეან ერთ ადგილს ადი ეეეეეეეეძის ჰოეეის „ეკეო ეეაზდიდან“, სახეედან იმ ადგილს, რაც ხაერთ ეეამბობს ეკეოს თავისი ეემის თეეეედასავალს ბატონის ხეედი.

ჰოეეის ეეს ადგილი არ არის ეეეასანეეეეეანეი ანუ ჰოეტური ეეტეეეერებეთ, ანუ ჰოეტური ეეეადრებეთ და სიხეეოვანდთ ანრეეეეეული ჰოეტური სიდამაზით; ეიბალეთ, ს

დ უბრალდ, ეეეეეეეებრივი სიტეეეეეთ არის ეეთხრობილი ეეეეადი ეეამაზდი, თუ რეგორ ეასამარდთ ეეეეეეეე

ეროვნული ბიბლიოთეკა

და არ მომეკლა—ულვთოდ სტანჯავდენ...
ეგრე ორ ცეცხლში ვიმყოფებოდი...
მაშინ კი, როცა წამომიქციეს
და მოხუცებულს როგორ დამიკრეს,—
თვალთ დამბინელდა, ამეწითა გული...
მივვარდი თოფსა გამწარებული,
მხრიდან გადვიგდე მაშინვე თოქა—
და რო ყვიროდა „დაჭკარ, დაჭკარი!“
მაშინ ჩემ თოფმაც გამოიტქეა
და შეუნგრია გულის ფიცარი—
იმ ჩემს ბატონსა, ჩემს დამლუპველსა,
თავის თავის დასვეის წამწყმედელსა...

კაკო. შენი გამჩენის პირიმე, შენი!
ბიკი ყოფილ ხარ, ხლისა დამშვენი!..
შენ დაგიკვეხოს შენმა მშობელმა,
რომ იმის ძუძუ შენ შეგრგებია!..
ეი დალოცოს ის ქრისტე ღმერთმა,
ვისაც შენ ებრი დაბადებია!

ვერავითარი სურათიანი წყობილსიტყვაობა, ვერავითარი ფერადი პოეტური სიტყვაკაზმულობა ვერ დასტოვებს მკითხველის გულსა და გონებაში ისეთს დრმა კვალს, როგორსაც სტროფების აშკარა, გრძნობათა აშშფოთი, ფსიხოლოგიური კამოსტუდია.

ნეტავი იმის, ვისაც ძლიერი გრძნობა ძლიერისაგან პოეტური ენით, მსიმდევი სურათიანი ფორმით აქვს გამოხატული! შეტად იშვიათია აშკარა ნიშნ—და იდეის ენა ამ მხრით არ არის წარმტაცი; მაგრამ, სამაგიეროთ, მისი პოემები ახრების სიღრმით და გრძნობათა ძლიერებით აკავსებენ ბეგრად უფრო ძლიერად ხიბლავს და ბოლშევს მკითხველის სულსა და გულს...

დიახ, პოეზიაში გრძნობიერობას უმირ ვეფლესი ადგილი უჭირავს. ამასთან ეოველთვის ეს ბეგრ გვახსოვდეს, რომ შინაარსი მკითხველისთვის ენისაგვენი ენით ენეს იეოს გამოხატული, მკითხველს—რასაკვეარველია შეგენეულს—ეუჭიერებდეთ ენეს ესმოდეს წაკითხული, და მხოლოდ მაშინ ეკრძნის იგი ნაწარმოების კარეკან სიღამაზეს და შინაარსის მიმხიბლავობასაც, მხოლოდ მაშინ ატკაცდეს მისი გული მხიარულებით კინა მწუსარებით. ეიტეს „ფაუსტი“ საუკეთესო ნიმეუშია ამ ახრის დასასაბუთებლად: ბირველი ნაწილი ამ პოემისა ხიბლავს და ატკბობს ოდნავეც არის შეგენეული მკითხველს, რადგან ესმის მისი ყოველკვარი მშვენიერება; მეორე ნაწილი კი თვით კრიტიკოსებსაც არ ესმისთ—და იმის მშვენიერების მხოლოდ შეტანარა მკითხველი თუ დაადასტურებს, რათა თვისი ვითომდა—შეგნებით ბრძოლაში თავი მოაწონოს.

სილოვანი

ეგ. ნინოშვილი (1861—1894)
მოთხრობის „მოსე მწერალი“-ს

მოსე მწერალი

პიესა 4 მოქ. სოფლის ცხოვრებიდან
ეგ. ნინოშვილის მოთხრობიდან გადმოკეთებული
გრ. საქარიქეფელის მიერ

მოქმედნი:

1 მოსე გულფუჭაძე, სოფლის მწერალი
2 ბაბალე უნაბლოშვილისა ქვრივი
3 სოფანა, მისი უფროსი ვაჟი
4 ოქრუა, უმცროსი ვაჟი
5 თებრო, ოდი სოფონასი
6 ათანასე მდგეფელი 75 წლ.
7 მარინე, მდგეფლის ოდი (მოხუცი.)
8 მატათი, შეზობელი ქალი ბაბალესი
9 გამომძიებელი
10 სოფლის მამასახლისი
11 კანცელარიის მსახური
12 ნაცვალი.
13 კეთილსინდისიერი
1 (
2 (**ბლეხები**
3 (
ბლეხები, ჩაფრები.

მოქმედება პირველი

სცენა: სოფლის სასამართლოს დიდი ოთახი; კედელზე ხელმწიფის სურათი და სხვა და სხვა განცხადებანი გრძელი მაგიდა, რომელზედაც აწყვია რაოდენიმე საქმის წიგნი. მაგიდის ახლო დგას ორი სკამი (ტაბურეტკა). ამი კარი. სცენაზე წამოწოლილია სამი ბლეხი, ერთი ჩიბუხს ეწევა. მსახური მაგიდას წმენდა)

ეროვნული ბიბლიოთეკა

I

გლეხები და მსახური

1 **გლეხი** (ამოვნარვის ხანტაჯ) ,,ღარ მოვიდა ჩვენი მწერალი. სამი დღე აქ დავიარეთ, მიბარებს და შინ არ მხვდება.

3 **გლეხი** იმის რა ენაღლვება, ბძანების მეტი რა ეხარჯება (მსახურს) შენ არ იცი, ბიჭო, როდის მოვა მწერალი?

მსახური. (ამაყად) მე რა ვიცი. რა მის მესაიდუმლე ვარ. მისი ნება არაა, როცა მობძანდება.

1 **გლეხი.** ჩვენ მოვცდით ბიძია.

მსახ. მოცდით, თორემ რაც თქვენ „ჩინოვნიკები“ ხართ, სამსახურიდან არ დაგითხოვონ.

2 **გლეხი.** რას ამბლობ, ბიჭო, დღეს ყანა უნდა გამეტეხა სუფსას. ჩინოვნიკიც ყანით ცხოვრობს და შენი მწერალიც.

II

ოგიეენი და ბაბალე

ბაბალე. (ლაჯუხებს) ღილა მშვიდობისა!

გლეხები. (ერთად) იცოცხლე ბაბალე!

ბაბ. (მსახურს) მწერალი სადა ბძანდება?

მსახ. მწერალი წუხელი შინ წაბძანდა და დღეს მოვა. შე დალოცვილო ამ ცისალონზე რომ ჩამოგრბენია, მწერალი თუნდ აქანაი ბძანებულიყო, ჯერ კი არა—სადილობამდე არ გაიღვიძებდა.

ბაბ. გასაკირი მადგია, შვილო, გასაკირი, თორემაქ მოსულაარ მე მიხარია. (ჯდება)

მსახ. ეი, აქანაი არ იქნება ჯდომა, მწერალი გაჯავრდება! აი იქით დაჯექით კუთხეში. (ხელს უთითებს)

1 **გლეხი.** (დგება) დიდება შენდა ღმერთო ჩვენო, ამ სახლის აგების გადასახადში ტყავი გაგვაძრეს და ახლა—აქ ჯდომის ნებაც არ გაქვთო.

ბაბ. მალე სამხრობა მოაწევს, მწერალი არსა სჩანს. (იხედება ფანჯრიდან)

2 **გლეხი.** ნამეტანი აგვიგდო ჩვენმა მწერალმა. დაგვიბარებს: ღილას ჩამოდიო, შენ ხარ ჩემი ბატონი, ჩამოხვალ და იმის ვერ ნახავ კანცელარიაში. მოდი ახლა იმას უყურე სალამომდინ და გაიკდინე ეს მშვენიერი სამუშაო დღე.

1-**გლეხი.** ჩვენი ბრალია, ძმავ, რაგიზა ვიყენებთ მწერლად იმისთანა კაცებს? ჩვენ რომ გვაამოს, იმისთანა დევიყენოთ და ქე იქნება.

3-**გლეხი.** ეხ, რა ვიცი გუშ ღამ „ბორჩიკებმა“ მის ჯიმაგირში ცული და ქვაბი წამართვეს, ცხენი ჩვენ ეყოდეთ და უნაგრი. რა ენაღლვება, „დაგულაობს“ ის კაცი.

2-**გლეხი.** ჩვენ რომ გვაამოს იმისთანა დევიყენოთო, მერე და ვინ გვკითხავს ჩვენ დაყენებას ან გადაყენებას. თვითონ აყენებენ, შენ უნდა მიიღო, მეტი რა გზა გაქვს.

1-**გლეხი.** გვატყუებენ, ძმაო. უწინ გამოგვიცხადეს: მწერალი და „უჩიტელი“ სოფლის საქმეაო, ახლა ადარაფერს გვკითხავენ.

2-**გლეხი.** ბიჭო, მამასახლისის ამორჩევა არ წაგვართვან და სხვას ნუ ჩივი.

3-**გლეხი.** დასტურ, მართლა მეც გავიგე გლეხის ყრილობას მეველის და იასულის მეტი, სხვა მოხელეების ამორჩევის ნება არ ექნებაო.

1-**გლეხი.** შენი ჭკვიეთ ახლა კი გვაქვს უფლება! მობძანდება „პრისტავი“ და ვინც თვითონ სურს, იმას გვაჩენს მამასისხლად ხელში. ჩვენ ამორჩეულ მამასახლისს ორ კვირაში გამოცვლიან, ერთობის მამასახლისი ამოურჩევიათო დაგვწამებს „პრისტავი“.

2-**გლეხი.** ეხ, ძმაო ,ტყვილა ლაყბობას თავი დაანებეთ; თქვენ მაგითი ვერას გააკეთებთ. თქვენ ეს მითხარით, წვიმა რო ადარ მევიდა რადაის ბრალია! წისქვილები ადარ ბრუნავს! აგერ დამეხოცება ბაღჩი უკადოთ.

III

ოგიეენი და სამი გლეხი.

გლეხები. გამარჯობაო!

1-**გლეხი.** წვიმა რომ ადარ მოდის ეს მისი ბრალია, ძმაო, რომ უქმეებს ადარ ვინახავთ, ადარ ვმარხულობთ, ღმერთს ადარ ვლოცულობთ და რა ვიცი, გეორყვნა ქვეყანა.

2-**გლეხი** უი, მოგიცლია, ბიძაო, შენ! მუდამ რომ ვმუშაობ, მაშინაც ვერ გაუძღა ოჯახს და ათას გადასახადს, შენ კიდევ უქმეები გახსოვს!

1-**გლეხი.** იგია, ხო. იმიზა არ გაქ ხეირი, უქმეს რომ ტახ. უქმი დღეს ნამუშევარს რა ხვავი და ბარაქა ექნება. (დაცინვით)

2-გლეხი. მერე შენ რომ არ ტეხ უქმეებს. ნეტაი შენ რადა „როშილდი“ ხარ ჩემზე! შარშან არ იყო, რომ ფოშტის ფულში შენი რძლის ნამზითვი ზანდუკი წაგართვეს! (ლაღუბები იცინიან. სიხუმუ).

1-გლეხი. (ბაბალეს) შენ რაღაზე მოსულხარ აქ ბაბალე, ჩვენი მწერლის ნახვა ხომ არ მოგინდა?

ბაბ. მწერლის ნახვა-კი არა, ძალიან საქმე მაქვს.

3-გლეხი. მაინც? არ ითქმის?..

ბაბ. დასამალავი რა არის ვიცი; მარტო ჩემ თავზე ხომ არ არის ეს უბედურობა: რუსს ყველა კი მიყავს „სალდათად“. წელს ჩემი ოქრუა არის აწერილი სალდათათ. მინდა როგორმე მოვახერხო და დავარჩინო; ხომ იცი ჩემი ამბავი: ქვრივ-ოხერმა გაპირვებით გამოვზარდე ორი შვილი, მამა რომ მოუკვდათ პატარები იყვნენ. მინდა არზა დავაწერინო, (ტრემლვები მოადგება ქმრის მოგონებაზე).

1-გლეხი. ტყვილია. კენესი თუ ერგო. ალარაფერი ეშველება.

3-გლეხი. არა, ჩვენმა მწერალმა თუ მოინდომა და ქალალდი გაიკეთა, უეცველად გასჭრის. მაგრამ ფულს კი ბევრს გადაგახდევინებს.

ბაბ. არ დავიძებ ფულს, ერთი ულელი მარჩენალი ხარი მყავს, გავყიდი და მივცემ. (ტოტა ხნის შემდეგ) არა, არა, რაც უნდა დამიჯდეს ჩემს ოქრუას სალდათათ ვერ გავგზავნი. ნენა, თურმე საცოდავებს მატლიან შავპურს და აყროლებულ ნახარშს აძლევენ საცოდავმა გულქანის ბიჭმა იქნები დალია სული. ღმერთმან ნუ შემასწროს ჩემი ოქრუა სალდათათ დამეგულებოს.

1 გლეხი (ლაღუბებს კარებში) მგონი მოდის ჩვენი მამასახლისი. ბიჭოს, ახლა წითელი ჩოხა შეუკერავს ჩვენს მამასახლისს.

2-გლეხი. რაც ეგ ქრთამებს იღებს, წითელსაც შეიკერავს და ყვითელსაც.

3 გლეხი. სუ, კაცო, გეიგონებს, მოვიდა ვგონებ.

2-გლეხი. გეიგონებს, თორემ ყურებზე ხახვი არ დამაკრას. ერთი ტყავი მაქვს, იმას, ქე მაძრობენ და სხვას რადას მიზამს?

1-გლეხი. გასაკვირველია, ღმერთს გეფიცებით! ხომ ჩვენისთანა ყაძახია, ჩვენი ამრჩეული, მაგ რაღაზე გვეშინიან მისი?

3-გლეხი. კალონის ძალით არის და მიტომ გვეშინია.

1-გლეხი. ქრთამებს რომ ღებულობს და ყალბ ქალალზე ბეჭედს ასვამს, იგიც კალონის ძალით არის? (ლაღუბები იცინიან)

IV

იგინი

სასურველი სიტყვა საზეიმოდ-სამეცადინო კიდევაც იყო.

უკანასკნელად ამ ერთი თვის წინად შეეხვდი ნოშესთან მოდგილის ტიგრან ნაზარიანის სადგურში, სადაც ნოშეს-ქრთველთა ურთიერთობასა და მეგობრობაზე იყო საუბარი.

მისი საერთაშორისო ძმობის სიტყვა ბევრმა თანამშრომლის პირისახეზე თითქო დაცინვის დიმილ იწვიეა, მაგრამ დაეეერეებული გონება შეინიშნავდა, რომ იგი ზოგიერთ თანამშრომლეთა დღეეანდელ კატეგორიულ მისწრაფებას ბეეერით აშორებდა...

შედეა, კანხეეიქდება არსებობს არა თუ ერთა შორის, არაშედ თვით ამა თუ ამ ერის სხვა და სხვა წოდების შორის, თვით ერთი ოჯახის წევრებში, თითოეეული ადამიანის ტეინში, მაგრამ კატეგორიობის ბედნიერება თხოედობა ამ კატეგორიულ კანხეეიქდების მოსპობას.

კატეგორიობის დღეეანდელმა კანხრწნილმა ეეროპამ ვერ მიანიეა ნეტარი და ნაოფელი ტხოვრება,—ამას ადამიანებიდან უნდა ეედოდეთ...

კატეგორიობის ეეიეს სამი უდიდესი მოძღვარი: სოკრატი, ქრისტე და ტოდსტოი,—ეი რომელთა მოძღვრების თანახმად უნდა კარდიქმნეს ადამიანთა ტხოვრება ..

ადამიანთა მისწრაფების მიზანი უნდა იყოს სეედიერად კანსეეტაკეა—ამიდეა და არა ურთიერთის ქირდენაა...

ეი, ფრანდ მერთალი ქარგა მის რეეენა-შეეედეეებთა. დრო და სამეეედეა ნეეას არ გეძდეეს ერედად ეეეეეხო მის დახასიათებს; ამას კი ვიტეეეთ, სომხის მოზარდი თაობა მომავალში უფრო დიეეეერდება თვისი ერთი სეეეეეესო მოაზრეა-მასწავლებელთაკანის ეეედისოეემთ,

ასეთი კატის ნაადრეეი კარდაცეადება (ჯერ 50 წ. იქნებოდა), ფრანდ სამწეუხაროა დღეს, ამ საერთაშორისო ჯეენდობიდან ხანაში, რადე�ტ არა თუ ეეერძო ადამიანის პიროვნება, თვით ერთა თვალსეეურებაც ფეხქეეშა კაქედიდა...

ამა მისი შეედამ ეეედ უფონებდა შეეენებულ მსმენელს და მოაგონებდა, რომ კატა შორის, დედამიწაზე ურთიერთის ეეეშა-შეეედამეეი კარდა, კიდეეე სხვა რაეეა,—უმაღლესი იდეალი ძმობა-ერობისა...

დიდ, ეს—სეედრაკ თანრიანი—ანრეეეეედებრეეი კატი იყო, მაგრამ ადამიანთა წინსეეედა ნამ სწორედ ანრეეეეედებრეეე ადამიანთ ანრეეეეედ ნება-შეეეეობის შედეგა.

ეს კარდაიცეადა, მაგრამ მისი ნაზრი არ მოეეედა კატა ხსოვნაში...

ალიბ ალიმამთიელი.

სიმღერა

ხან ოცნებით ვფრინავ ცაში,
ხან მიწაზე დავეშვები,
ხან ვიცინი და ვნეტარებ,
ხან კი სევდით ვიწვი, ვდნები;
ხან მსურს გულში ჩავიკონო
კიდით-კიდე, ზღვა-ხმელეთი,
ღარიბ ბედის მომღერალი,
ხან მონა ვარ, ხან კი ღმერთი;
თუნდ ქვეყანა ყალყზე დადგეს,
ამბაურდეს ჯოჯოხეთი,
თუნდ ჯვარს მაცვან და მაწამონ,
მიყვარს ერთი! მიყვარს ერთი!
ვერსად ეპოვო მისი დარი,
თუ გინდ მოვლო სულ. ხმელეთი,
იგი ჩემი სამშობლოა,
ჩემი სულის შემეერთი!..
ან ვით ძალმიძს არ მიყვარდეს,
ჩემი სატრფო, ჩემი სული,
სად სიყრმითვე ვნავარდობდი,
სიხარულით გარ-მოცული.
სადაც დედამ ტკბილ ძუძუთი,
წმიდა გრძნობით ვამომზარდა,
და ჩემს სულში ჩემი ქვეყნის
სიყვარულის გვირგვინს წნავდა.
ვინ ამოფრხოს გულის გრძნობა,
რაც აკვნითვე შამეზარდა!.:
ვაი იმას, ვინც სიბრმავით
გარდიქმნა და გადაგვარდა...

დარია ანვლედიანი

თუშური ლეკსი

ასეთნი ჩემნი მამაულნი
მთას ქორებულად ქრიანა,
მაღლა ჭრიოხი ნადირსა
დაბლა ეალაში ჭყრიანა,
მოყმესა შენისთანასა
წელზედით ხმალსა ხსნიანა,
ერთმეეეეენ თოფ-იარაღსა,
ცოლსა ნანდობა ჭყრიანა.

ბედ. ბელოვანი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სოფელში

თოვლი ცვიოდა ციოდა, ქარი ხვნეშოდა, ღმუოდა,
ნადირი რბოდა, დაძრწოდა, საქონელს ჰფლეთდა, ყმუოდა.
სოფელი ჰკვნესდა, სტიროდა, ცრემლი ღვარადა სდიოდა...
ყორანი თავსა ჰკიოდა, სწიოდა, ყველგან დიოდა.
ნაფუზარს უპატრონობა დასტყოდა, ფერი სდებოდა.
ვენახი იკაფებოდა, ხმებოდა, ტიალდებოდა.
შვილი ობლადა რჩებოდა: შიოდა, კარზე ვიდოდა;
დედა—იმედი ოხრავდა, ლოდინში სული ხდებოდა;
მამა-კი ჰბრძოდა სადღაც შორს, ვინ იცის, სად კვდებოდა?..

ს. ერთაწმინდელი

სესხი

ვიქტორი მოდის ჩემთან სახლში სწორედ იმ დროს, როდესაც მშვენიერ გუნებაზე ვარ.— ნასადილევს.

— გამარჯობა, გრიგოლ.

— გაგიმარჯოს, ჩემო ვიქტორ.

— ჩემო ვიქტორ! ხე! ხე! ხე! მაშ მე შენი ვიქტორი ვარ? შენი, შენი საკუთრება?

— ხომ არ გეწყინა? ჩემი საკუთრებისაგან ღმერთმა დაგიფაროს.

— რას ამბობ კაცო! შენგან მეწყინება რამე?.. შენგან?.. მე?..

მე უკვე ვიცი რისთვისაც მოვიდა ჩემთან ვიქტორი.

— დაჯექ, ვიქტორ.

— მადლობელი ვარ! დიდი მადლობელი! ! ხე! ხე! სწერავ რაღა, შე ეშმაკო, შენა!!!

— ღვთის შეწევნით, ჩემო ვიქტორ.

— ერთი ეს მითხარი: ისევ „სხივში“ თანამშრომლობ?

— მე მგონია!

— ისევ იმდენს გაძლევენ გონორარს? სტრიქონში სამ შაურს?

— ჰო!

— ბევრი აიღე ამ თვეში?

— ასე, ოთხას მანეთამდე.

ვიქტორს თვალები უბრწყინავს, ხელები უკანკალებს.

— მაშასადამე... გადასდებდი ცოტა რამ ფულს შავ-დღისათვის·

მე ვჩერდები და ვოხრავ

— ოჰ, ჩემო ვიქტორ! რომ იცოდე, რა უბედურება დამემართა

— რა? რა დაგემართა?

— კაცო, ავიღე ოთხასი მანეთი კანტორაში, გამოვველ, ჩავჯექი ეტლში და როდესაც მივედ სახლში და ამოვიღე საფულე, რათა ანგარიში გამესწორებინა მეეტლესთან, დავინახე, რომ ჩემი ოთხასი მანეთი გამქრალიყო.

— რას ამბობ! როგორ?

— თავგვებს შეექამათ!

რევოლვერი რომ ამოვიღო და გულში დავახალო ვიქტორს, ისეთი ფერი არ დაედება, როგორც ეს ჩემი ამბავი უცვლის ფერს.

დიდი ხნის დუმილის შემდეგ იდგამს იგი ენას.

— ძლიერ მეწყინა, ძლიერ!

— მჯერა, ჩემო ვიქტორ.

— ვიზიარებ შენს მწუხარებას.

— გმადლობ, ჩემო კეთილო.

— კაცო, გავიგე შენი ბაბუა—პეტრე გარდაცვლილა და შენთვის დაუტოვნია თავისი ატენის მამულები. რა ჰქენ? უქენი ლიკვიდაცია მამულს? აქციე ფულად?

მე კვლავ ვხვნეში და თვალზე ცრემლს ვიწმენდ.

— ოჰ, ვიქტორ! რაღა მამული!... ჩაველ ატენში და ალარაფერი დამხვდა. მთელი ზვრები და ყანები სულ მთლად ვირთხებს შეექამათ.

— ღმერთო, ეს რა უბედურება დაგმართნია ..

ვიქტორი ოფლს იწმენდს, რომელიც მას წურწურით ჩამოსდის ლოყებზე.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

კვლავ სიჩუმეა.

— როგორ არის საქმე, გრიგოლ? ან შენი სიჩქარისა შენი წვნის გამომცემელთან? ამბობენ, შენი კუთვნილი რვაასი მანეთი აგიდია.

— იმასაც ისეთი ბედი ხვდა, როგორც ოთახის მანეთს. შეუბრალებელმა თაგვებმა გამინადგურეს! .

— რას ამბობ? რას ამბობ?

ვიქტორი აღელვებული დადის ოთახში, მე კი ვოხრავ.

— ვიქტორ, კაცო, რა ვქნა არ ვიცი! ფული მჭირდება!.. ოციოდე მანეთს რომ მასესხებდე ოთხშაბათამდე, დიდი მადლობელი ვიქნები შენი... კვირას უეჭველად დაგიბრუნებ.

ვიქტორი გიჟსავით გამოიყურება...

ვიქტორი ავლებს ქუდს ხელს და ელვის სისწრაფით გარბის გარეთ...

მან ველარ გაჰბედა ეთხოვნა ჩემთვის ჩვეულებრივად ოცდა-ხუთი მანეთი „სამი დღის ვადით“.

უფრო კარგ გუნებაზე ვდგები, რადგან ჩემს ფინანსებს სამუდამოდ არ ჩამოაკლდა ოცდა ხუთი მანეთი.

გუგული

ამონაკვნესი

ირგვლივ სიჩუმე და მდუმარება ..
მთვარე კაშკაშა დასურავს ცაზე...
და ვარსკვლავებიც მოკამკამენი
დაციგბიგენ ლურჯ კამარაზე...
ობოლ ქუჩებში დავდივარ ობლად...
სულს მიშუხებენ შავი ფიქრები...
ჰოი, ვარსკლავო წინამორბედო,
ჩემთვის როდის აღმობრწყინდები?!.

კ. ძიძაძე.

„თამარ ცბიერ.“ „ასალ კლუბში“

გასულ კვირას დღისით, ქარ. დრამ. დასმა ჯვარ-ჩვენი ჩვენი ავტორის შემოქმედება.

პიესის დაწყებამდე ქართ. თეატრის ძველმა ფარდამ, კლუბის სცენაზე ჩამოშვებულმა, გულს ნაღვლი აგვიშალა: ნუ თუ ალარ უნდა ვეღირსოთ საკუთარ საოთეატრო დარბაზს?

ეს ნაღველი ოდნავ გაქარვა ნ. დავითაშვილის მართლა და დედოფლურმა სხვიობამ—თამარის როლის შესრულებით, ი. ხარდალიშვილის ბოჩას გონიერულმა აღსრულებამ, პ. ზოთაძის გრძნობიერებამ, ივანიძისა და გ. ფრონსაპრელის მიერ ძველებურ ქართველთა განსახიერებამ, მაგრამ...

ეს წყეული „მაგრამ“: როდესაც ოდნავ დაბნელებულ სცენაზე ცირა ჩონგურზე ნანას უმღერიდა საწოლში მწოლიარე თამარ ცბიერს და მოჯადოებული მაყურებელი (უმეტესად ახალგაზდობა და მოწაფენი გულს ფანტაზიით მოელოდა, ცირას, ბოჩას და მასხარას შეეკმაულება რა ნაყოფს გამოიღებდა, უცად გაიღო პარტი ის კარები, ვიდაც ზლაპა-ზლუპით შემოიჭრა, გამოიარა შუა პარტერში, წინა რიგს გაუარა, მაჩანნინთ გაუბვია და კულისებში შებრძანდა...

დამსწრეთა გულის წყრომა უსაზღვრო იყო. კარებს ეცა მაესასხლისთ მამასახლისი თავ. მ. ბუბანავა, პასუხი მოსთხოვა მეკარეს (ყოველთვის ბომ „მეიარა“ დამნაშავე), მაგრამ.—

— ბატონო, თქვენ?ივე არტისტი ქალია, თქვენვე არდევეთ უწესოებას—თვითონ ძალზე შემოიჭრა და რა ჩემი ბრალიაო?

— თუ სცენაზე შესვლა უნდოდა სხვა გზა არ იყო, რომ ხალხში არ გავლილ?? იკითხა ვიღაცამ!

— როგორ არა, მაგრამ არ ინებ ,..

ნუ თუ ქართული სცენის „არტისტი ქალი“ ასე ნაღლებ სცემს პატივს დამსწრე ხალხგადოებას, თავის ამბ ნაგთ (სცენაზე მაინც) და მშობლიურ სასცენო ხელოვნებას?!

მაშინ, როდესაც მთელი გულის ყურით ცდილობ ჩასწვდე ხელოვნების საიდუმლოებას, მსახიობის მდგდელმსახურებას,—სწორედ ამ დროს თვით ქართ. სცენის მსახიობქალი აღფოთოვანებულ ოცნებას ჩაგიფუშავს.

ერთხელაც არის, ბოლო უნდა მოელოს თუ არა ასეთ უწესოებას?!

როგორ? იყო წარმოდგენა?

ასეთი გაუგებრობის შემდეგ ფასი როგორ დავსდვათ?

ექიმი შტოკმანი

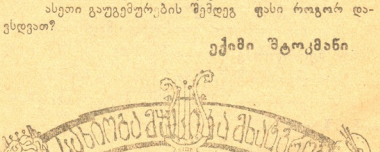

**ბათომი. ნ. ბარათაშვილის დაბადების ასი წლის თავის შესრულებას ბათომელებიც დიდსულად შეხვდენ. შუა დღის 12 ს. წირვის გათავების შემდეგ, ადგილობრივ ძველ სობორაში ბ. დასნდილი იქნა ბასაშვილი მარად სახსოვარ დგომეობრივ მგალობის ჩვენი ბაირონის სულის მოსახსენებლად, ს

ეროვნული ბიბლიოთეკა

თურიდან სკოლებიდან მოწყვეული ჩვენი მოზეერადი სანდრო კოსტაძე. სად

მოს ეთერებელი სახლებიდან დასწრო და ოპერის დარბაზი ახეკიეულა, რომ რიგიერ, ეტეფოს, ნეფსი ერსად ბეგარდებოდა. სადიმ შესდგებიდა ხუთი კანონოფიდებისგან: 1 ფარდის ახდისას, მეორნობიერად მიმართა მეგანის ხელოვნის ბ მა სერგო გეორსამაძ, რომელსაც მოყვა ბ-ნ. ეროეოდის მშეენიერი რეფერატი, უკვდავ მეგანის მოეზიის შესახებ; მეტად შინაარსიანი კამიდგა და საზოგადოებაზე დრმა შთაბეჭდილება დასტოგა. 2 კანონოფიდებაში წაკითხულ იქნა „ბედი ქართველისა“, კრიმეანის და ტანისაშოლში. 3 ჩვენმა სეეეერდმა მეერად რეკესტრმა ბ-ნ ვალ. ზალიკაშვილმა მოხალენიდად წაიკითხა ეეეკვდავი ნიკოს ეეკვდავი „მერანი.“ 4 მომეერადოა კეენდმა ბ-ნ სანდრო კოსტაძის დიტბარობით შესრულდა: „ეროს ბრის ერაკეი“ და „ეერეულ ეეედი ბერის“. მიეუხედავად ეტიერ ენის ეომეხვდებისა, კეენდმა სიმღერა კარგად შესრულა. ადასანშნავია ეერო ეეედაძის ასეედი, რომლის მშეენიერი ტემბერი ხმა ეშორად ეტკბობს ბაიოლის სიზოკვდეებს; მას აქეს მეტად კარგი ხმა და, თუ ხალისდა მესაკადურ ცოდნას შეიძენს, ჩვენს ეომეკვდ საოპერო სარბიელზე თავდასხმა ადგილს დაიკერს. დასასრულ: 5. სიზოკვდეებს სანდრო კოსტაძის „ურ ეეედმა“ ეოხიდა დაძლიერ ნასიამოვნები, დასის 11 ნახ. ს. დაეაშდა.

გრიშა გურეული

ეეარილი ამგეგი

◆ ქართ. დრამ. სახ-ის საზოგადო კრება გაიმართება სამშაბათს, კრისტეს. 6.

◆ ეერაბის ეესახებ ამ მოკლე ხანში ეონებას წაიკითხავს ქართ. კულტ. მოყვ. სახ-ის თავმჯდ. გ. ეორდანია.

◆ ანგარიში ქართ. დრამ. სახ-ის 1914-1916 წ. უკვე ეედგენილია და დაბეეედილი.

◆ სიიათნოვეს ეესახებ ეერკული გაბოეელეეა მოამზადა ი. გრიშაშვილმა და ამ მოკლე ხანში საჯაროდ წაიკითხავს.

◆ ი. გრიშაშვილის სალიტერატურო კრებული საახალწლოდ გამოვა.

◆ ნ. ბარათაშვილის ლიკბანები და წერილების გამოსაცემად ხელი მოწერა გამოცხადდა.

◆ ლეს ნ. ბარათაშვილის დილა იმართება „ახალ კლუბში.“

◆ „უცხო სიტყვათა ლექიკონი“ სასტამბოდ იბეჭდება და მალე გამოვა.

◆ ქართული საპეესიკო ტერმინების ეესახებ ინ კარგა ენელმა ქართ. კულტ. მოყვ. სახ-ის კრებაზე 26 XI საყურადღებო მოხსენება. წაიკითხა. მომხსენებელმა ახსნა, რომ ხ ლაში და ძველ ქართულ მწერლობაში ბევრი ტერმინია დარჩენილია.

სახალხო სახლში ორშაბათს, კრისტეშობისთვის 12, ქართ. დრამ. დასის მიერ წარმოდგენილი იქნება ბერნშტეინის ცნობილი პიესა „ურიის სისხლი“ ტიბის როლს შეასრულებს ი. ზარდალიშვილი, აგნესასა—ნ. დავითაშვილი, გოტლიბის გ. იშხნელი. ბილეთები ამ თვითვე იყიდება თეატრის კასაში.

◆ დონის როსტოვის ქართველობასა და ქართველ სტუდენტობას განეურხახვეს ამ მოკლე ხანში გამართოს ნ. ბარათაშვილის ალბომ და ქართული წარმოდგენა.

◆ ქიევში მყოფი ქართველ სტუდენტთა ერთი კარგაკეული ჯუფი, ძლიერ დაგვდონა ჩვენი ნაყოფიერ მწერალ-დრამატურგის და ღირსეულ მსახიობის ვალერიან გუნიას ავდმყოფობამ. უგზავნით მას, ზორიდან, გულ-წრფელ სალამს, და უსურვებთ მალე განეურნებულიყოს და ჩვეულებრივ ჯან-საღათ დაბრუნებოდეს თავის სამლოცველო ქართულ მელპომენეას ტაძარს თავსი ნაყოფიერი საქმიანობით.

◆ დ. გივიშვილის ობლების სასარგებლოდ ალეკსი ბეგიაშვილისგან (თათართა პოლეს მეოთხე ასეულის ქართველ ჯარისკაცებში ეერკრ.) 25 მან.

◆ ს. ბლახა შვილმა ამ ზაფხულს დასწერა საპიესო პიესა, რომელიც ამას წინად ეურ. „ნაკადული“-ს სარედაქციო კომისიამ მოიწონა, ცენზურის მიერ წარმოსადგენად ნებადართულია და მალე დაიბეჭდება „ნაკადულ“-ში.

◆ ეურნალ „თეატრი და ცხოვრების“ საესარგებლოდ: ბ-ნ ნ რედაქტორო! ქალიდან გაძვრეგბისა გამო ეურნ. „თეატრი და ცხოვრების“ ს სარგებლოდ გიგზავნით ერთს თუმანს (10 მან.) პატივსცემით.

გ. თ-შვილი.

◆ ალ. ვენეციანისაგან (თბილისი) მივიღეთ 5 მან შემომწირველთ გულითად მადლობას ვეუძღვნით.

რედ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

V V. მიილება ხელის მოწერა 1917 წლისათვის V V

ხალხური სალიტერატურო, საშახტერო კვირაფული ჟურნალი

თეატრი და ცხოვრება

(წედაწყდა მეხუთე)

გამოვა სრული პროგრამით, უკვე ცნობილი რედაქციით

წლიური ხელის მოწერნი მიიღებენ ოკ. კრემეის

ალ. ალ. ბ. „ნაკვეთები და ბრძენული ხიტყვები“ ეტლერის სურათებით; ფაქსიმილე და ბიოგრაფიით.

ჭ. ლომთათიძის „ბრძენული ანდაზები“ ავტორის სურათით, ფაქსიმილეთი და ბიოგრაფიით.

ჟურნალი პარტიათა გარეშეა, პროგრესიული მიმართულებისა

ჟურნალში მონაწილეობას მიიღებენ ჩვენი დამსახურებული და ახალგაზდა ნიჭიერი მწერლები: მგოსნები, კრიტიკოსები, მუსიკოსები, მხატვრები

ჟურნალის ფასი ორივეგე ერთად წედაწყდა დიდს 8 მან. ნახევარის წლითა 4 მან. 50 კაპ. თითო ნომერი ეღირება 15 კაპ ფოლის შემატებს ნაწილ-ნაწილადაც შეიძლება: ხელის მოწერის დროს 3 მ, 1-მაისამდე—3 მ. 1-ელ ენკენისთვამდე 2

ხელის მოწერა მიიღება: თბილისში, „ხორავანის“ სტამბის კანტორაში (მიდათოვის კუნძული, № 1, ბორონცოვის მეორე ხიდის ყურეში). ქალაქ გარეთ ხელის-მოწერთ ფული უნდა გამოგზავნონ შემდეგის მისამართით: Тифлисъ, ред. „Театри да Цховреба“ Иосифу Имедашвили, редактор-гамომმცემელი ანნა იმედაშვილისა

სახალხო სახლი

ორშაბათს ქრისტიდ. 12 1916

ქართ. დრამ. საზ-ის დასის მიერ. წარმოდგენილი იქნება სახელგანთქმული პიესა ან. ბერნშტეინისა

„ურიის სისხლი“

მონაწილეობენ: ქ-ნი ნ. დავითაშვილი; ბ-ნნი: ი. ზარდალიშვილი, გ. ოშხელი, ნ. გვარაძე, გ. ფრონს-პირელი, ი. მინდიაშვილი, ვ. ბარველი, ნ. ციციშვილი, ნ. ჩაგუნავა, ი. თარალაშვილი.

დასაწყ. საღ. 8 ს. ფასი: 1-70 კ. - 20 კ.-დე. რეჟისორი ***. ადმინისტრ. დრამ. საზ-ისა.

ქუთაისში
ბ. ბ. ბ. ბ. ბ. ბ. ბ. ბ. ბ. ბ.